

A BETHLENI KONSZOLIDÁCIÓ GENEZISE

SIPOS József: *A bethleni kétharmad. A Kisgazdapárt kormányzópárttá bővítése és az 1922-es választások.* Belvedere Meridionale, Szeged, 2020. 385 oldal, 2625 Ft

Az utóbbi években – elsősorban Csizmadia Ervin politológus színvonalas okfejtése nyomán – közéleti gondolkodásunk részévé vált az a megállapítás, miszerint a magyar politikai fejlődés történelmi logikája az elmúlt másfél évszázadban a domináns egypártrendszerek ismétlődő mintázata. A nagy kormányzópártok sorában a Tiszák Szabadelvű Pártjáról, valamint az annak romjain létrejött Nemzeti Munkapárt megalakulásáról Pölöskei Ferenc történész közölt összefoglaló munkákat. A két világháború közötti időszak legkiemelkedőbb államférfija, gróf Bethlen István Egységes Pártjáról ugyanakkor máig csak részstanulmányok születtek. E komoly történetírói adósság részleges törlesztését vállalta Sipos József történész, a Szegedi Tudományegyetem címzetes egyetemi tanára, aki a 2020 nyarán kiadott, *A bethleni kétharmad* című könyvében évtizedes kutatómunkájának eredményeként minden korábbinál részletesebben tárta fel az Egységes Párt létrejöttének körülményeit és 1922-es választási győzelmét.

A mű célja, hogy az Egységes Párt létrehozásának idejét, formáját, tartalmát, politikai programját és eszméit tisztázza. Mindehhez a szerző a levéltári források hiányában elsősorban a sajtóra támaszkodva végzett aprólékos kutatómunkát. Sipos meglátása szerint e kormányzópárt képezte azt az alapot, amelyről a politikai elit a változó parlamenti erőviszonyokhoz igazodva lényegében 1944 tavaszáig, hazánk német megszállásáig képes volt az ország irányítására. Az 1922-es választások pedig abban a tekintetben bizonyultak kulcsfontosságúnak, hogy az akkor

kialakult erőviszonyok döntően befolyásolták a bethleni konszolidáció jellegét.

Az Egységes Párt (teljes nevén Keresztény–Keresztényen Kisgazda, Földműves és Polgári Párt) 1922. február 22-én jött létre Bethlen István, illetve az egyik legjelentősebb magyar parasztpolitikus, az Országos Kisgazda- és Földművespárt vezére, Nagyatádi Szabó István kiegyezését követően. A megállapodást első-

sorban Bethlen kezdeményezte, akinek az volt a szándéka, hogy az 1920-as nemzetgyűlési választások után közösen kormányt alakító Kisgazdapártból, illetve a Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártjából (KNEP) – kiegészítve a két pártból kivált ún. „disszidensek” csoportjával – a politikai helyzet megszilárdítása érdekében egy nagy kormányzópártot hozzon létre. A KNEP-et és a Kisgazdapártot a fúzió irányába tolták az ország gazdasági érdekei is, miután a hazánkat hitelező külföldi tőkés csoportok a stabil belpolitikai környezet kialakításában voltak érdekeltek. A királykérdést illetően Bethlen a KNEP legitimista szárnyával összetűzés-

be került, ezért nyitott a kisgazdák felé, akiknek sorából hosszas belpolitikai alkudozások (például a választójog kapcsán) és engedmények megtétele után több meghatározó politikust is képes volt megnyerni. Mindezek nyomán a gróf 19 képviselővel karöltve egyénileg lépett be a polgári demokrácia talaján álló Nagyatádi-féle Kisgazdapártba, kijelentve, hogy „ez a párt az a szikla, amelyre a jövő Magyarországot felépíteni lehet”. Az Egységes Párt vezetőségének megválasztására 1922. február 23-án került sor. Nagyatádi lett az elnök, az egyik

